

Jaroslav Šašel: *Opera Selecta*

Verena Vidrih Perko

None of this, of course, can relieve the situation of those who have been most directly affected by war, such as at Malešiči and Višnjica. However, I am eager to hear any news about them and to receive advice about how to prepare some practical assistance for the future. I know that the spirit of the people will overcome all difficulties when it is given a chance to do so in a peaceful environment.

Newcastle upon Tyne. 3/8/93

Opera selecta Jaroslava Šašla, ki leže pred menoj, mi vzbujajo toliko spoštovanja, da mi že nekaj časa omahuje roka pred tem kratkim zapisom ob izidu knjige. Šašlovo izjemno življensko delo v arheologiji, zgodovini, epigrafiki in sorodnih vedah obsega ne le čas od zgodnje antike pa vse do obdobja delovanja sv. Cirila in Metoda, temveč se razrašča tudi v obširno geografsko področje rimskega cesarstva od Panonije do Dalmacije, Mezije in Desete regije. Povsod je s temeljitim znanjem in izjemnim delom prodiral v teme gospodarske in vojaške zgodovine, politične, upravne in historične topografije. Najpomembnejšo brazdo pa je zoral v ledine epigrafike, kjer je delal pogostoma skupaj z življenjsko sopotnico Ano.

Nenehna študijska izpopolnjevanja na najprominentnejših evropskih in ameriških ustanovah so se plodno odrazila v sklenjeni verigi izjemno pomembnih člankov, razprav in objav, razsutih po domala vseh najuglednejših evropskih arheoloških, zgodovinskih in drugih publikacijah. In tu je ležala srž težav slehernika, ki je hotel seči globlje v študij slovenske antične arheologije ali zgodovine, posebej še seveda študentov. Velikokrat je bilo iskanje nekaterih izjemno pomembnih člankov prav brezupno, saj so ležali v včasih pri nas nedosegljivih serijah. S knjigo *Opera selecta* pa sta Marjeta Šašel Kos in Rajko Bratož opravila ne le nadvse naporno ter zamudno delo in nam tako prihranila veliko časa in truda vsem, ki segamo ali pa se šele namenjamo jemati v roke temeljno delo slovenske antične arheologije. Imenovana urednika, zagotovo Šašlova najzlahtnejša učenca, s pričujočim delom nista opravila le dolžne zahvale mednarodno priznanemu strokovnjaku, temveč sta tudi dostojno predstavila sadove njegovega zlahtnega dela doma in v svetu. *Opera selecta* so jubilejni, trideseti zvezek *Situle*, razprav Narodnega muzeja v Ljubljani, zajetno delo, obsegajoče 872 strani, razdeljeno na posamezna področja, kamor je Jaro Šašel posegel s svojo pronicljivo besedo.

Prvo poglavje so onomastične študije, kjer najdemo enaindvajset prodornih predstavitev nekaterih družin in posameznikov iz antične zgodovine, ki so že postali temelj našega vedenja o provincialni arheologiji. Srečamo se z nekaterimi akvilejskimi trgovskimi družinami v Emoni, kot so Barbijci, Cezernijci, nadalje nam predstavi Vindonija in Julija Nepa, ki se nam danes zdijo kot nekakšni stari znanci, saj smo se ob drobcih iz njihovega življenja, ki jih je uspel Šašel iztrgati šifriranim nagrobnikom in votivnim napisom, učili prepoznavati antični provincialni vsakdan.

Od epigrafike do zgodovine segajo študije o iških napisih, zaznamki na miljnikih in razvozlani votivni napis Dolihenu. Tu so tudi Šašlovi najsijajnejši prispevki k antični zgodovini v študijah o najstarejšem napisu iz Emone; tu je napis iz La Tourbie s katalogom alpskih ljudstev in napis iz Magdalenske gore z naštetimi noriškimi plemeni in seveda ne manjka znameniti gradbeni napis iz Đerdapa iz Trajanove dobe.

Tretje poglavje obsega štirinajst prispevkov o vojaški zgodovini; mednje sodijo najpomembnejše študije o *Alpium Iuliarum Claustra*, *Iuliae Alpes*, o razvoju limesa, o XV legiji, za katero še vedno ne vemo zagotovo, ali je zares imela tabor na tleh Emone.

Ekonomske študije obsegajo četrto poglavje. V teh prispevkih se je Šašel spraševal o keltskih portorijih, o gospodarskem razvoju v zahodnobalkanskih regijah, o pastirstvu staroselcev in ekonomiji rimskih družin. Predstavil nam je antično rudarstvo v vzhodnih Alpah in gospodarske tokove v Dijoklecijanovem času na tem področju.

Sledi peto poglavje o antičnih mestih s številnimi topografskimi prispevki z Balkana in Dalmacije. Tukaj srečamo temeljne študije, ki jih je avtorju zaupala eminentna Pauly-Wissowa *Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft* pod gesli Emona, Andautonia, Celeia in Carneola, Aenona in Siscia.

Šesto poglavje obsega čas pozne antike in srednjega veka. Ne smemo prezreti zgodovinsko-etnografskih prispevkov iz srednjega Podonavja, mozaičnih napisov iz emonskega starokrščanskega centra in spet temeljite diskusije o obrambi italjskih vrat v pozni antiki in vojaški organizaciji vzhodne italjske meje.

V bibliografiji Jara Šašla izvemo, da je v strnjenem delu od leta 1950 pa vse do svoje smrti (letošnji *Arheološki vestnik* kot vemo prinaša njegov posthumni prispevek z naslovom *Storia militare di Milano nel quarto secolo*, ki ga je avtor bral 1987 v Milanu na simpoziju *Milano capitale dell'Impero*) objavil 247 študij, prispevkov in recenzij, sodeloval pri nastajanju del kot je *Claustra Alpium Iuliarum*, temeljne slovenske arheološke revije *Arheološki vestnik* v letih 1972-1981, pri *Arheoloških najdiščih Slovenije*, nadalje pri seriji *Tabula imperii Romani*, K 34, in bil požrtvovalen sourednik šestih revij in ostalih publikacij. To delo je sled velikana. Z njim je zaznamovano stoletje slovenske, a tudi evropske arheologije in zgodovine.

Jaroslav Šašel je bil desetletje asistent na Arheološkem

oddelku Filozofske fakultete preden je nastopil službovanje na Sekciji za arheologijo pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. *Opera selecta* so dar, ki ga pet let po avtorjevi smrti prinaša svetu in nam Narodni muzej, a je kljub odličnosti samo nepopolno nadomestilo za Šašlovo sintetično življensko delo, ki mu ga je preprečila smrt. Pa vendar dar, ki ga bomo jemali v roke s svetim spoštovanjem do izjemnega prispevka v arheologiji in predvsem še zgodovini - torej prav pri tisti nogi, za katero se rado arheologom (po krivici?) očita, da jo imajo krajšo...